

Obrtnija.

Mašine v mizarški delarnici.

Obrtnijsko vprašanje spada med najvažnejše zadeve sedanjega časa. Povsodi se zanimajo za obrtnika. Od najmogočnejših državnikov v evropskih parlamentih doli do skromnega mestnega zastopnika se peča vsak, kdor deluje v javnem življenju, z obrtniškim stanom, z njegovimi težnjami in bolečinami. Umetniki in strokovnjaki izumljajo leto za letom novih sredstev, ki naj bi pomagala malemu obrtniku in ga omogočila, uspešneje biti boj za obstanek o splošni konkurenci, ki mori in tlači vsa podjetja. Veliki kapital in ž njim velika industrija sta znak sedanje dobe, spremlja pa ju prepad malega obrtnika, ki se vedno bolj pogreza, da pljuskajo čezenj velikega kapitala valovi. Ročna sila malega moža ne zmaguje več konkurence z mnogobrojnimi stroji, kateri so velikemu podjetniku na razpolaganje. Ves ročni napor je zastoj in le tedaj je pričakovati vspeha, ako gre mali obrtnik nekoliko v šolo k velikemu svojemu tekmeču, ako tudi on začne vporabljati primernih mašin in si po svoje priroji ona sredstva, s katerimi deluje velika industrija. Treba je torej iskati najboljšega orodja, slediti boljši metodi; segati po primernih strojih, in kolikor mogoče tudi po malih motorjih, ki so v tehničnem oziru prepotrebni za reformo malega obrta.

Število malih lesnih obrtnikov, ki delujejo s tem ali onim strojem, je pri nas zelo majhno, skorej le na glavno mesto omejeno — in vendar uči skušnja pri tem malem številu, kako resnične so besede, ki smo jih ravnokar zapisali. Brez tehničnih priprav delarnica zastaja in pripada, ter v splošni konkurenci prej ali slej pogine!

Ko si mašine napravljamo, treba najprej odločiti, s kako gonilno silo si hočemo pomagati; časih goni človeška moč, a motor vendar ostane cil, po katerem mora hrepeneti vsak mojster.

V nastopnem hočemo ob kratkem opisati novo mizarško mašino (Universal-Tischlermaschine), katero gradi firma Fiedler & Faber v Lipsiji. Prirejena je za človeško ali pa tudi za drugo gonilno silo, ter porabna za brezštevilo slučajev.

V prvi vrsti je ta stroj trakovna žaga (Bandsäge), katero nosi močna in vztrajna podstava. Na podstavi pa je pritrjeno celo število družih mašin, ki so mizarju potrebne. Krožna žaga (Kreissäge), stroj za frezanje (Fraisemaschine), stroj za vrtanje in dolbljenje (Bohr- und Stemmaschine), žaga izkroževalka (Decoupiersäge) in stroj za vertikalno vrtanje (Verticalbohrmaschine) — vse te mašine nosi prvotna podstava. Do vsacega stroja je pristop nenevaren, vsak stroj se more hitro in točno zagnati in ustaviti, noben stroj ne moti družega v delu.

Na tej splošni mizarški mašini je moči vsa mizarška dela hitro, natančno in lično izvrševati. Prostora zavzema v delarnici približno $1\frac{1}{2}$ kvadratnega metra.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Nov način furniranja. Med furnir in njegovo podlago se natrese zmljetega lima, potem pa se premika po furnirji vroč železni valjar sèm in tjà, ki limov prah raztopi in v lesne luknjice požene. Za tem pa treba valjati z mrzlimi vali, da se lim posuši in ustanovi. Na ta način se pri najbolj trdovratnem furnirji doseže lep vspeh.

Amerikansko ometavanje z malto. V Ameriki so jeli pri zgradbah malto ometavati na prvtane plehnate ploče. Pri nas nabije zidar vzporednih lesenih letov, katere omeče z malto. G. Hayes v Novem Jorku pa izdeluje v ta namen plehnate ploče, ki imajo polno lukenj, 15×20 milimetrov velikih. Ploče se pribijejo na steno in strop ter se omečejo z malto, ki se izvrstno prime v luknjah in v raztrganih njihovih robovih. Skušnja uči, da od takih ploč malta nikdar ne odpade in da so proti ognju izvrstno sredstvo. Tudi materijala se porabi manj nego pri naših letvah in delo je dokaj hitreje in ličneje.

Konserviranje lesa. Na Norveškem varujejo telegrafске drogove na nastopni način proti trohnenju. Drog navrtajo 72 centimetrov visoko nad zemljo tako, da luknja močno visi proti stženu droga. Luknja je 10—15 centimetrov dolga in $2\frac{1}{2}$ centimetrov široka. Vanjo se nabaše 100—150 gramov stolčnega bakrenega vitrijola (Kupfervitriol), potem pa se s evekom zamaši. V 3 do 4 mesecih se je ves drog napil vitrijola in tedaj se luknja z nova nabaše. To se tolikrat ponavlja, dokler ni ves drog zelenkast. — Ni dvoma, da je to postopanje tudi pri družih lesovih vsega priporočila vredno.

Kmetijstvo.

Deset zapovedi za posestnike, ki rede krave zaradi mleka.

1. Svojim kravam preskrbi vselej dovolj čistega zraka.

Nobena stvar ni kravam bolj potrebna, kakor čist zrak. Žalibog se živinorejci na to ne ozirajo. Največkrat je v hlevih tak zrak, da skoro ni za sopenje. Krave v kakih hlevih rade bolehajo in imajo malo mleka.

2. Hlev za krave bodi svetel.

Svetloba je potrebna, da moreš v hlevu opravljati razna dela. V svetlih hlevih so krave zdrave in imajo več mleka. Tema slabi vid kravam. Okna naredi dovolj visoko in da ne svetijo naravnost v krave. Prevelika svetloba je tudi škodljiva.

3. Krave vsak dan dobro osnaži.

Snažnost pospešuje zdravje krav. Večkrat naj se torej umijejo in pa skrtačijo. Umazane krave imajo manj in slabše mleko. Posebno naj se pa osnaži vselej vime pred molžo.

4. Hlevi naj bodo čisti in suhi.

Vse prevetrovanje hlevov in čistenje prav nič ne pomaga, če hlev ni čist. Gnoj naj se večkrat izkida, po-

sebno naj se skrbi, da se gnojnica odteka. Če gnojnica zastaja, če tudi pod steljo, se narejajo škodljivi plini. Krave v mokrih in nesnažnih hlevih rade povržejo, teleta dobe drisko.

5. Hlevi naj ne bodo premrzli ne pregorki.

V hladnih hlevih živina hujša in boleha. Če je hlev pregorak, pa živina slabo prebavlja. V gorkih hlevih se tudi živina pomehkuži. V pregorkih hlevih je zrak navadno slab, ker se gnoj in gnojnica prehitro razkrajajo, zaradi tega v takih hlevih živina rada boleha in tudi mleko ni dobro. Najbolje je, če je v hlevu 14—16° C. gorkote. Nikakor je ne sme biti manj nego 12°, in ne več nego 18°. Pregorki hlevi naj se dobro prevetrujejo.

5. Hlev naj bode prostoren.

Premajhen hlev se prehitro napolni s škodljivimi plinovi. Vsaka krava pa mora imeti tudi toliko prostora, da lahko leži. Hlev naj bode 3—4 metra visok, za vsako kravo naj se odloči 1½ meter širine in 2½ metra dolžine.

7. Svojim kravam privošči dovolj svobodnega gibanja.

Živali, ki so zmirom v hlevu oslabe in se omehkužijo in rade boleajo za tuberkulozo. Krave in teleta se morejo večkrat izpustiti iz hleva, da se sprehodijo, če se ne gonijo na pašo.

8. S kravami lepo ravnaj.

Če s kravami grdo ravnaš, si sam na škodi, ker imajo krave manj mleka. Krava je jako občutljiva in grdo ravnanje ima slabe posledice gledé na množino mleka in pa gledé na zdravje.

9. Krave, ki molzejo dobro krmi.

Krave, ki molzejo morajo dobivati več in boljše piče. Krmi jih vedno toliko, da ostanejo lepo rejene in vendar ne odebelé. Potrebno je enakomerno krmljenje. Če kravi nekaj časa daješ slabšo in manj hrane, imela bode takoj mnogo manj mleka, kar se pa dolgo ne popravi, če jo tudi začneš bolje krmiti.

10. V vsem gledaj na točnost in red.

Kravam se mora vedno ob istem času dajati jesti in ravno tako se vedno ob istem času morajo napajati in mlesti. Krave se tako navadijo tega reda, da so jako vznemirjene, če se ta red spremeni. To se pokaže takoj v tem, da imajo manj mleka. Tudi ne smeš pri kravah takoj od jedne krme preiti na drugo, to bi prehudo motilo njih prebavljanje. Na vsako spremembo morajo se polagoma privaditi.

Kmetijske raznoterosti.

Shranjenje sadja. Lepše hruške ali jabelka je dobro, če zavijemo v svilen papir, kajti potem se dobro ohranijo. Tako tudi delajo trgovci s finim sadjem. Predno pa sadje tako zavijemo, moramo počakati, da se dobro osuši, ker sicer v papirji plesne in se ne ohrani lepo.

Krmljenje z repo. Če kravam dajemo mnogo repe, je potem surovo maslo pretrdo in tudi prav okusno ni. Temu se pa pride v okom, če se kravam z repo daje debelo zmlete ovsene moke ali pa pšeničnih otrobij.

Ravnanje z biki. Dobro je, da skrbimo, da ostane bikova koža čista. Zaradi tega ga moramo večkrat s česalom ali kartačo čistiti, po letu pa tudi izpirati. Skrbeti je pa tudi posebno pri mladih bikih za dovoljno gibanje. Zato je pa dobro, če jih včasih vprežemo in delamo ž njimi, toda k večjemu pol dne. Če bi z bikom dalje delali, bi se preveč utrudil in to bi škodovalo njegovemu pravemu namenu. Če pa z bikom ne delamo, peljati ga moramo vsaj vsak dan jedno uro okrog, da se sprehodi.

Kako se surov krompir poskusi, če je dober? Prereži ga, in drgni oba kosa drug ob drugo, če se bodeta oba kosa sprijemala in bodeta jela kazati neke pene, je krompir dober. Če pa pri tem drgnjenju od krompirja kapne le kapljica vode, je pa gotovo slab. Tako poskušajo krompir Angleži.

Poučni in zabavni del.

Solnčni mrak.

(Danska povest.)

(Konec.)

Šla sva dalje in nisva opazila, da sva zašla na kos razorane zemlje. Nakrat zasliši nekako tožno in čudno klicanje. Nikdar poprej, nikdar pozneje še nisem kaj podobnega slišal in tudi nikdar nisem dobil tako dobre predstave o tem, kaj je strah, pravi strah. V slabi svetlobi šla sva za tem glasom.

Bil je Andrej Wolstrup, ki se je valjal na tleh in zdihoval.

„Ne požri me,“ slišala sva klicati, ne loči me od hiše in posestva! — Oče naš, kateri si v nebesih — ki — o očenaš sem pozabil. Ne požri me, ne daj odpreti zemlje pod menoj in učil se bodem ne le katekizma, ampak tudi psalme.

In zopet je priklonil svoj obraz k zemlji.

To je bilo novo iznenadenje. Poprej je zaničeval stare babe in se šalil iz koledra. Sedaj ko bi se na lastne oči lahko prepričal, je pa preskočil koledar in veruje starim babam.

Tega se pa jaz nisem takoj domislil. Javkanje je bilo preotožno. V tem se je na jedni strani solnca razširil svetel rob. Pogledal sem svojega prijatelja. Bil je bled kakor kreda. Moja barva gotovo ni bila nič boljša. Kakor bi se bila zgovorila, oba sva se strašno zasmejala. Andrej je pa naju ves zmeden jako divje pogledal.

„Ali se tako bojite solnčnega mraka, Wolstrup?“ rekel je moj tovariš, da je le nekaj rekel.

Andrej Wolstrup gledal je naju gotovo četrto minuto, ne da bi bil naju spoznal. Z vsako sekundo je bilo več svetlega solnca, mrak je hitro pojemal. Nakrat mu je bil položaj jasen. Na njegovem obrazu se je izražala taka zadrega, sramota, prevarjenje in jeza, da sva se morala zopet začeti smejati. Sedaj je bil najin smeh tudi v resnici pristen.